

Rybniční půvaby – co se lidem na rybnících líbí?

Diana Surová, Lukáš Zagata, Jiří Hrabák,
Michal Lošťák

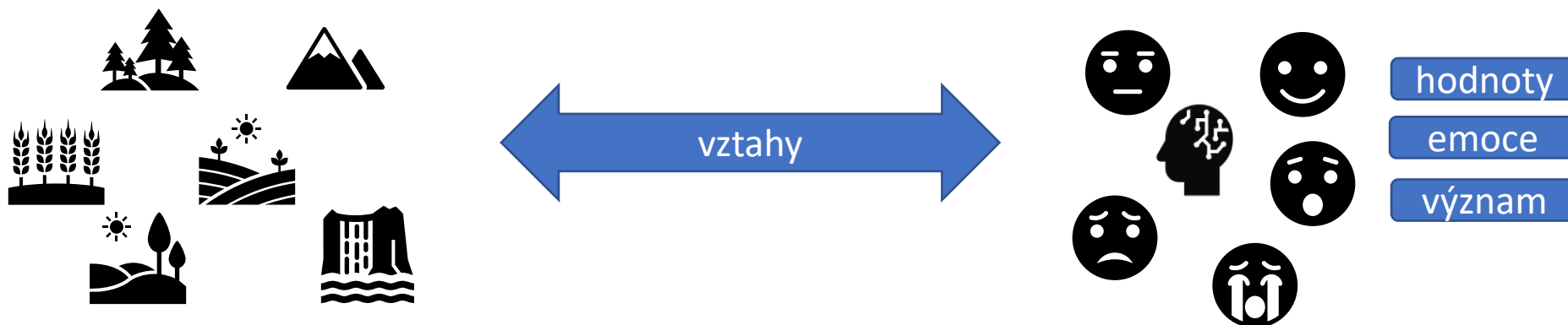
Katedra Humanitních Věd

Provozně Ekonomická Fakulta

Česká Zemědělská Univerzita v Praze

Úvod – Studie o vztazích mezi krajinou a lidským vnímáním

- geografie, psychologie životního prostředí, etnologie, v současnosti i další obory
- Hlavním cílem je identifikovat a popsat vztahy mezi krajinou (prostředím) a lidským vnímáním (včetně preferencí)

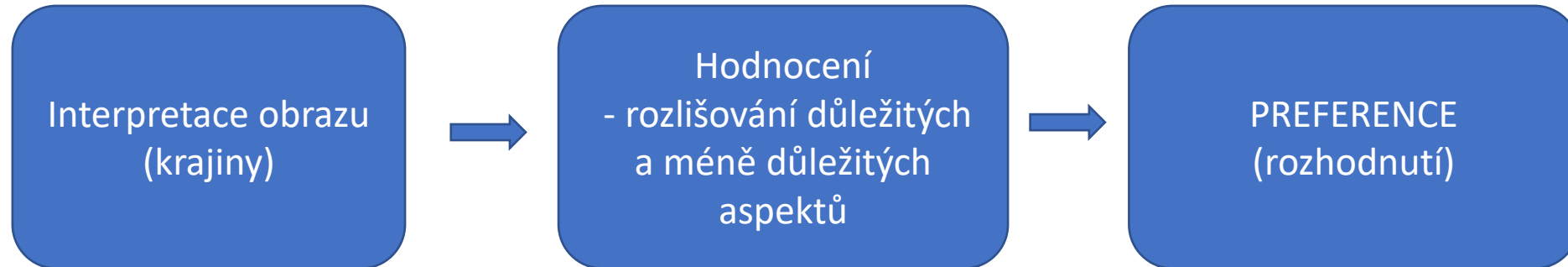

- informace, které pomohou při vytváření plánů udržitelného rozvoje na různých úrovních (místní, regionální, národní)
  - Rychlé změny krajiny - stanovit priority pro zachování významných a charakteristických rysů krajiny,
- pochopení způsobu myšlení lidí o krajině může zlepšit komunikaci a spolupráci mezi odborníky a zúčastněnými stranami z řad široké veřejnosti
- Respekt k hodnotám „veřejnosti“ v rozhodovacím procesu snižuje konflikty při obhospodařování krajiny

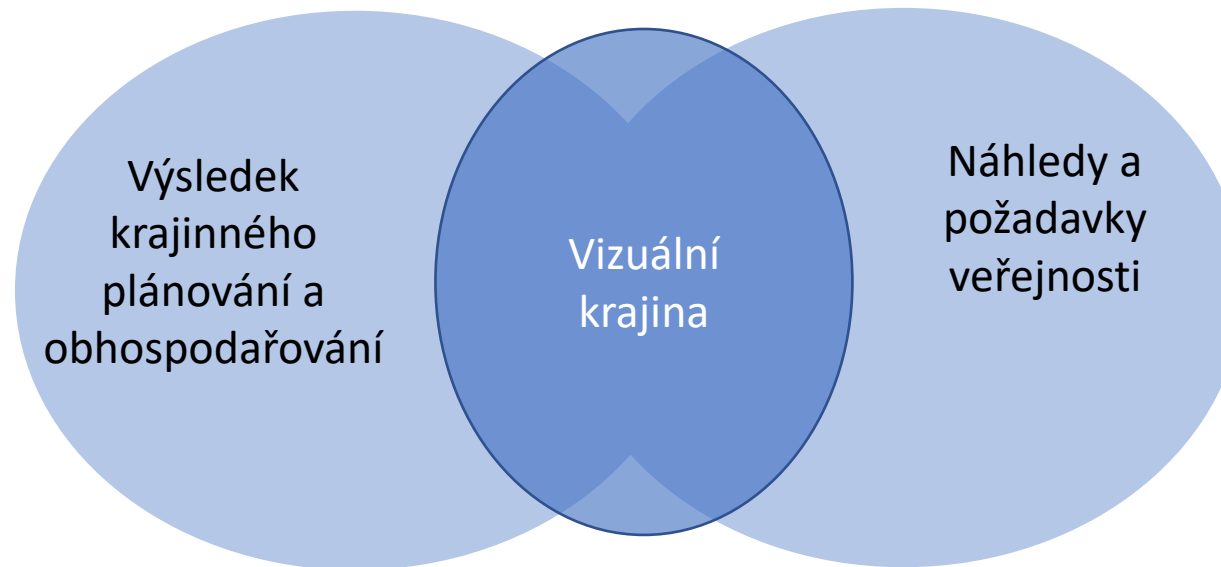
Od vnímání k preferencím

VNÍMÁNÍ

- Informace a předchozí zkušenosti v dané krajině
- Osobní očekávání toho, co by místo mohlo nabídnout
- Kultura a socio-demografické charakteristiky (bydliště, věk, vzdělání, atd.)
- Intuice (intuitivní rozpoznání estetické kvality)

Vizuální krajina jako místo kde se překrývá plánování a vnímání veřejností

VIZUALIZACE (fotografie jako komunikační pomůcka) - cenný nástroj k reprezentaci krajinných typů (a/nebo navrhovaných změn)

Umožnit zapojit lidi do výzkumu, anebo také zhodnotit přijatelnost plánované změny a před rozhodovacím procesem

REALITA vs. FOTOGRAFIE

Fotografická hodnocení krajiny jsou podobná hodnocení na reálném místě (Hull and Stewart, 1992)

Krajinní preference – co říká dosavadní výzkum?

- první studie:
  - hledání empirického základu pro všeobecnou shodu
  - obecné atributy krajiny související s estetickou hodnotou krajiny
    - Pozitivní - vodní útvary, hustá vegetace, kulturní prvky vytvořené člověkem, svahovitý terén
    - Negativní - umělé prvky; intenzivní zásah člověka do krajiny (průmyslové a těžební oblasti)

vodní útvary - (řeky, kanály, jezerá, **rybníky** etc.) –
predictory krajinných preferencí v zastavěném i přírodním prostředí , (e.g. Faggi et al. 2013, Tieskens et al 2018) --- rekreační a turistický potenciál

ALE - vliv těchto atributů závisí na lokálním kontextu a individuálních charakteristikách jedince

- novější studie:
  - hledání rozdílů v preferencích a jejich prediktorů
  - různé skupiny uživatelů (stakeholders)
  - různé kontexty

Cíle studie

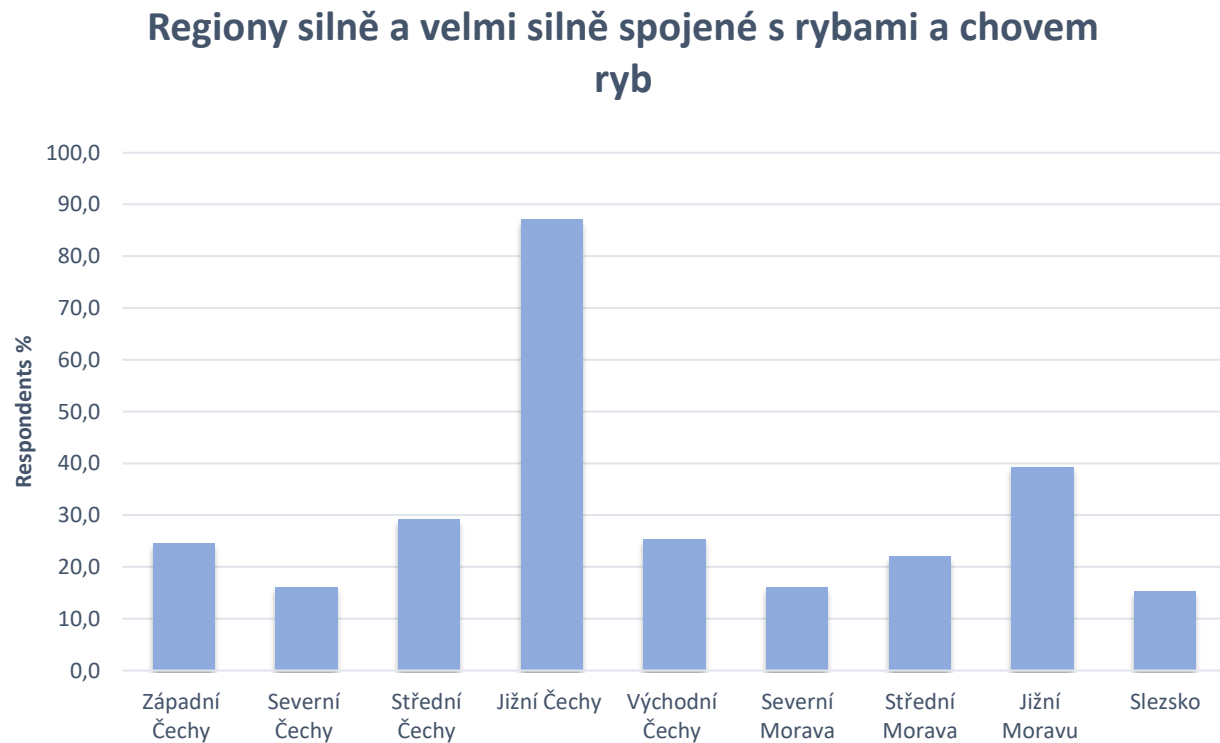
- Prozkoumat vnímání a preference pro rybníky v Jihočeském kraji z pohledu různých uživatelů (stakeholderů).
- Identifikovat rozdíly v preferencích stakeholderů pro různé typy rybníků

Převážná většina dosavadních studií o vodních útvarech a vnímání veřejností byla zaměřena na městských a příměstských oblastech

- Otázky:
  - „Které aspekty rybníků jsou pro různé typy uživatelů atraktivní?“
  - „Které aspekty rybníků jsou pro různé typy uživatelů neatraktivní?“
  - „V čem se liší pohledy na rybníky?“

Výběr případové studie

- Národní průzkum v Česku 2019 (N 1006)

Lokalita případové studie

Jihočeský kraj

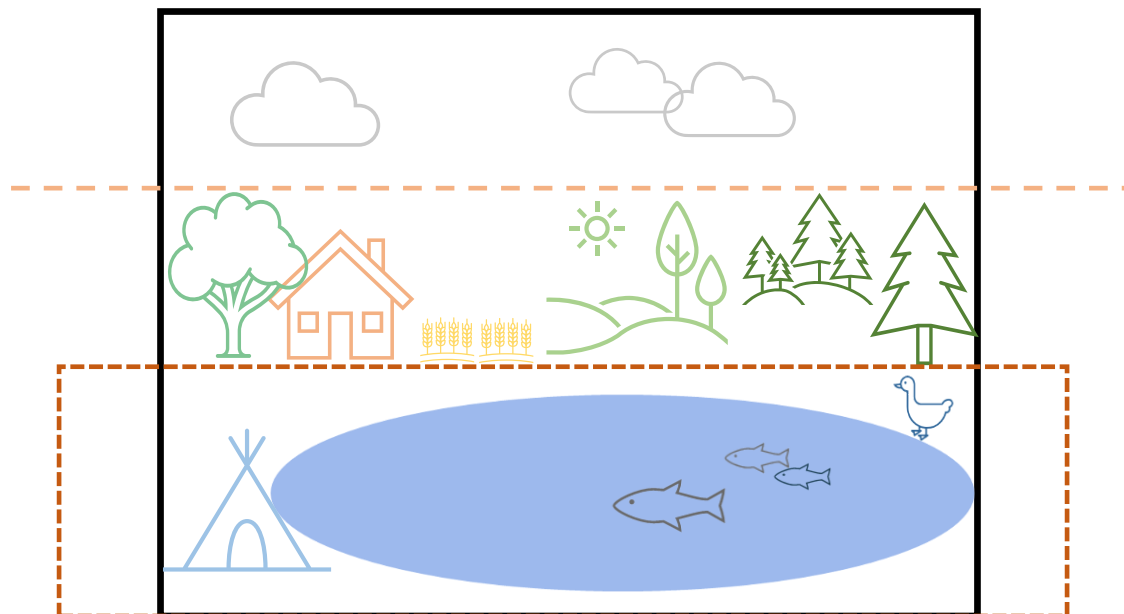
- Rozloha: 10 058,0 km² , 12,8 % plochy ČR
- Počet obyvatel: 644 083 lidí (CSU, 2020)
- Stává se důležitou oblastí pro turizmus a rekreaci
  - S 2. nejvyšším počtem ubytovací kapacity (47 929 lůžek) pro turisty
  - čtvrtý nejnavštěvovanější region v České republice
- Rybníky – důležité místo v regionu, zabírají > 30 000 ha

Chybí poznatky o preferencích uživatelů rybníků

Vizuální reprezentace reality

- Fotografie skutečného prostředí s rybníky (17 rybníků záměrně vybraných za účelem shromáždění maximální rozmanitosti typů rybníků, 370 fotografií)
- Pravidla dodržována při fotodokumentaci v terénu:

Jasně počasí

Panoráma v 1/3 od horní části obrázku

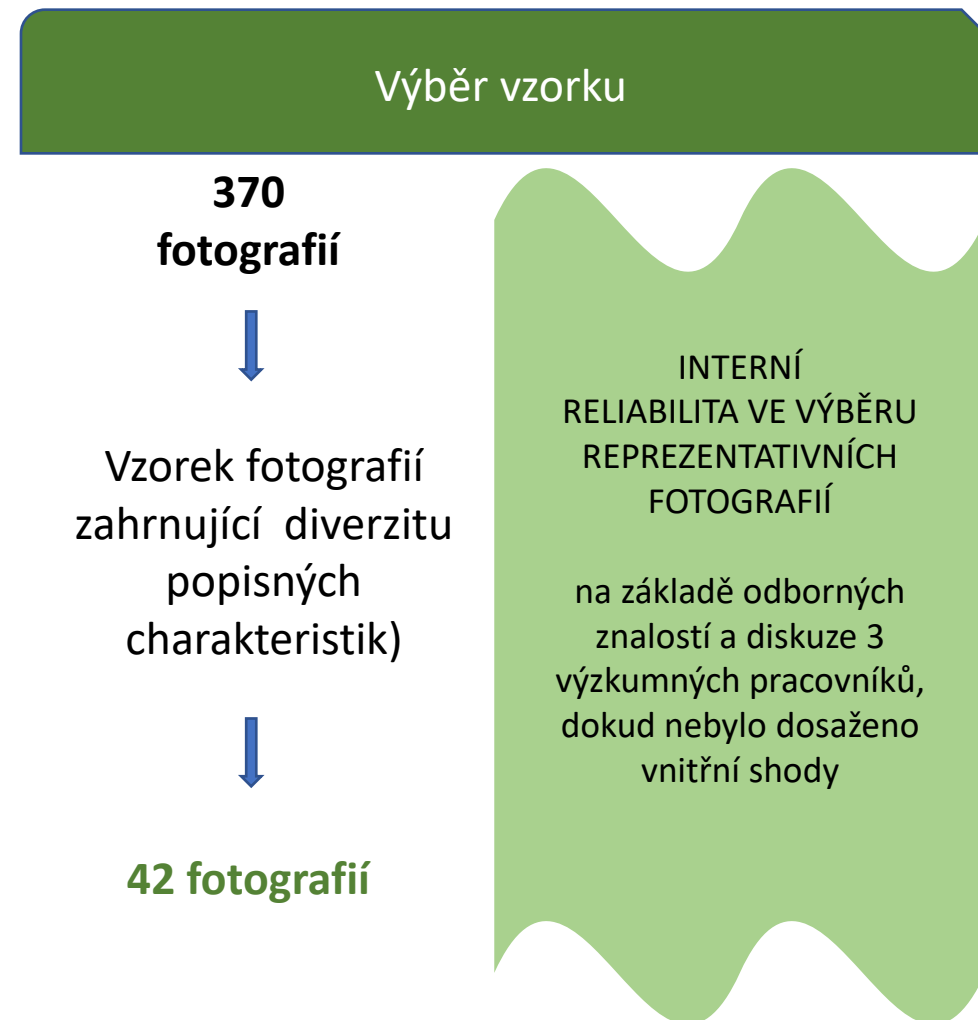
Scéna zachycuje okolní vegetaci a/nebo zástavbu

Rybník umístěný v dolní polovině fotografie

*Fotografie pořízené vodorovně,
poloha kamery v úrovni viditelného pole výzkumníka,
Bez použití foto-filtrů*

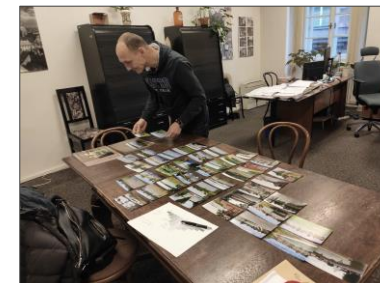
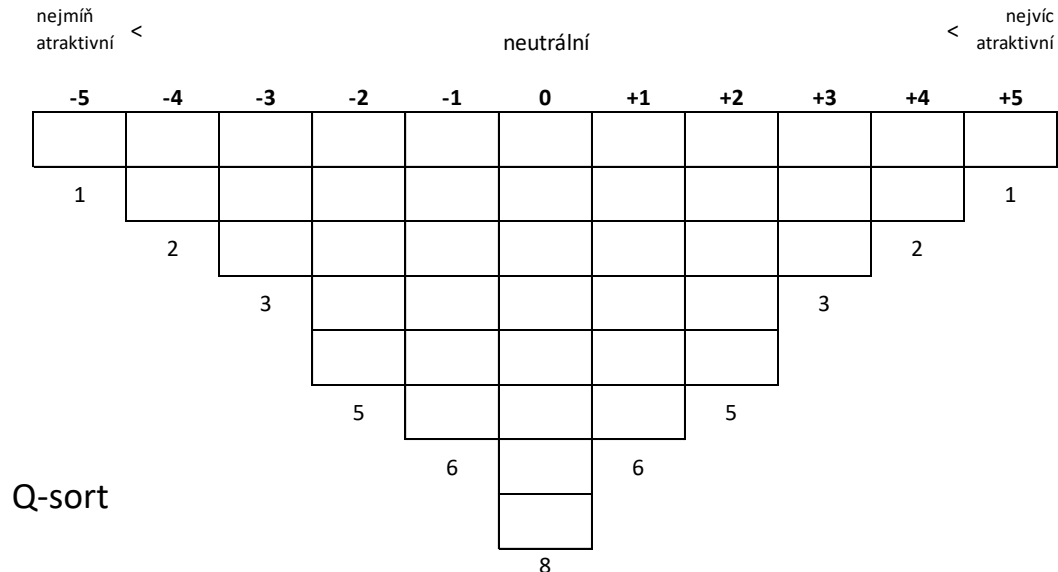
Popisné charakteristiky fotografií a výběr vzorku

Water quality	11. non	25. Residential	35. canoe
1. Without pollution	12. lawn, grass	26. Farm buildings, fish farming equipment	36. boat
2. Dead plants (e.g. Dry reed)	13. reed	27. Recreational	37. bathing attractions
3. Cyanobacteria	14. shrubs	28. Historic	38. beach
	15. trees	29. Sacral	
Pond size	Surrounding vegetation	Recreational facilities	Events
4. Large	16. field crop, meadow	30. camping (tents, caravans)	39. non
5. Small	17. forest	31. seating facilities for groups	40. yes
Shore	18. mix of 16 and 17	32. seating for individuals (bench)	
6. Perpendicular (e.g. concrete wall)	19. park vegetation	33. equipment for children	
7. Gradual	Water fauna	Water recreation facilities	
8. Overgrown with vegetation	20. non		
Water vegetation	21. ducks, swans		
9. non	Buildings		
10. yes	24. Non	34. sport fishing	
Shore vegetation			

Metoda průzkumu

- Q-metoda:
  - populární metoda pro analýzu diskurzů, kořeny v psychologii
  - stále více implementována v oblasti výzkumu životního prostředí s cílem porozumět názorům zúčastněných stran
  - nucené normální rozdělení, kde jen velmi malou část lze umístit do extrémů

Metoda průzkumu

- Foto-dotazník se 42 fotografiemi aplikovanými jednotlivě a osobně

Sběr dat

- Metoda tzv. sněhové koule
- Vzorek 30 respondentů:
  - 1) obyvatele
  - 2) návštěvníky
  - 3) rybáři a osoby s rozhodovací pravomocí v regionu
- Respondenti byli požádáni, aby posoudili fotografie podle svých osobních preferencí

Analýza dat

- Průměrné skóre a SD
- Faktorová analýza
- Analýza obsahu

Výsledky – všeobecné preference

FOTO	PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ	SD
	-2	0,94
	-2	1,70
	-2	1,25
	-2	1,25
	-3	1,70
	-3	1,25

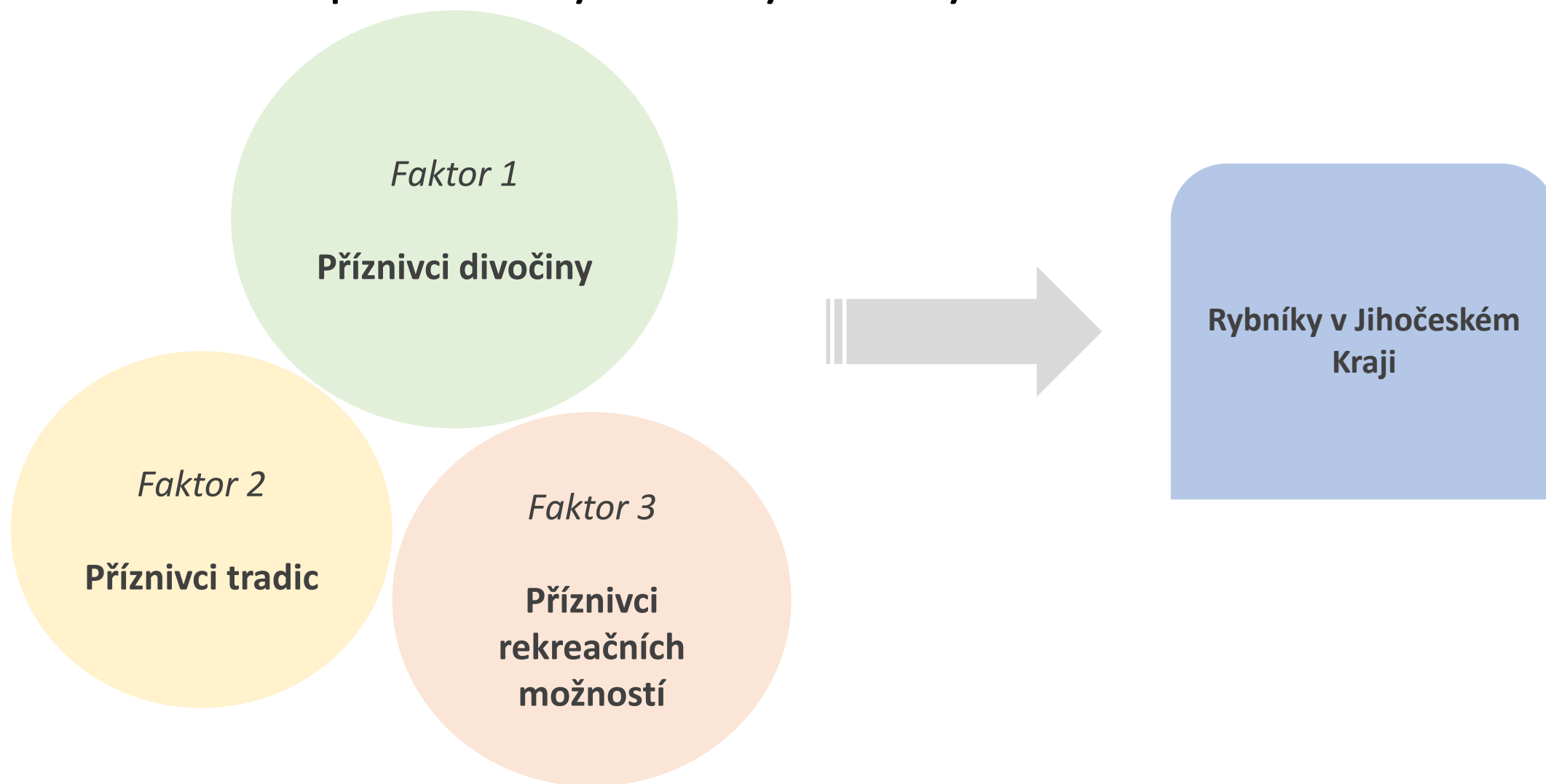
- 😊
- Velké rybníky v extravilánu
  - Bez viditelného znečištění
  - Břeh zarostlý vegetací
  - Okolní vegetace - les

- Vodní vegetace
  - Vodní fauna
  - Rekreační prvky v okolí
  - Prvky vodních sportů
  - Akce (rybolov)
- 😐

- Menší rybníky v intravilánu
  - Znečištěná voda
  - Betonové zpevnění břehu
  - Absence břehové vegetace
  - Absence nebo málo vegetace v okolí
  - Zástavba
- 😞

FOTO	PRŮMĚRNÉ HODNOCENÍ	SD
	3	0,82
	3	2,16
	3	1,41
	3	2,16
	3	0,47
	2	0,47

Interpretace výsledků faktorové analýzy - 3 různé pohledy na rybníky

„útěk z urbanizovaného světa, “pozorování divoké přírody, “obdivování přírodních krás“

Faktor 1

Příznivci
divočiny

- Rybníky v extravilánu ☺
- Břeh zarostlý vegetací – stromy a keře
- Okolí – les
- Absence infrastruktury

- Viditelná čistota vody ☹
- Velikost rybníků

- Zástavba
- Menší rybníky v intravilánu
- Betonové zpevnění břehu
- Absence břehové vegetace
- Absence nebo málo vegetace v okolí ☹

“klasický, hezký rybník” “dlouholetá tradice” “možnost komunitní interakce”

Faktor 2

Příznivci tradic

- Vodní vegetace
- Rybníky postrádající údržbu
- Rekreační prvky

- Velké rybníky
- Prvky tradičního rybolovu

- Rybníky v intravilánu

“kombinace přírody a civilizace” “místo pro rekreaci a relaxaci”

Faktor 3

Příznivci
rekreačních
možností

- Velké rybníky
- Čistota vody

- Břeh zarostlý vegetací

- Viditelně znečištěná voda nevhodná pro koupání
- Intenzivní rybní hospodářství

Závěrečné poznámky a možné směrování dalšího výzkumu

Prezentována kvalitativní studie identifikovala:

- 1) existenci rozdílů v preferencích stakeholderů pro různé typy rybníků
  - potřeba multifunkčního přístupu v obhospodařování rybníků
- 2) vizuální aspekty rybníků, které ovlivňují spokojenost uživatelů krajiny:
  - Kvalita vody
  - Velikost rybníku
  - Okolí rybníku (vegetace, zástavba, vybavení)
  - Způsob hospodaření

Další možný výzkum:

- Empirické data - od kvalitativního ke kvantitativnímu výzkumu
- Prozkoumat další aspekty, které mohou ovlivňovat vnímání rybníků, např. socio-demografické aspekty respondentů
  - Vzorek respondentů zahrnul diverzitu v způsobu využití krajiny – jeden aspekt z mnoha, který ovlivňuje preference v krajině

Děkuji za
pozornost

Kontakt:

Ing. Diana Surová, Ph.D.

surovad@pef.czu.cz

Katedra Humanitních Věd

Provozně Ekonomická Fakulta

Česká Zemědělská Univerzita v Praze

Poděkování:

Projekt “Kulturní tradice českého rybářství ve světle jejího využití v cestovním ruchu a krajinotvorbě“ (DG 18P02OVV057)